

**КОЛЕДЖ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ
КОМУНАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ
«ВІННИЦЬКИЙ ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ КОЛЕДЖ»**

**Музично-педагогічне відділення
Кафедра суспільно-гуманітарних наук**

 ЗАТВЕРДЖУЮ
Заступник директора з навчальної роботи
Оксана КОГУТЮК
«30» серпня 2024 року

РОБОЧА ПРОГРАМА ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

**1 ОСНОВИ ФІЛОСОФСЬКИХ ЗНАНЬ
(ФІЛОСОФІЯ, РЕЛІГІЄЗНАВСТВО)**

освітньо-професійної програми Дошкільна освіта
підготовки фахового молодшого бакалавра
за галуззю знань 01 Освіта / Педагогіка
спеціальності 012 Дошкільна освіта

Вінниця 2024

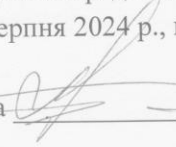
Робоча програма освітнього компонента 1 Основи філософських знань (філософія, релігієзнавство) з підготовки фахових молодших бакалаврів за галуззю знань 01 Освіта / Педагогіка спеціальності 012 Дошкільна освіта

РОЗРОБНИК:

Олександр ГРЕСЬКО, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист.

СХВАЛЕНО

Методичною радою Коледжу фахової передвищої освіти
«29» серпня 2024 р., протокол № 1

Голова канд. пед. наук, доц. Андрій КРИЖАНОВСЬКИЙ

ПОГОДЖЕНО

Гарант освітньо-професійної програми Дошкільна освіта
 доктор філософії Марина СОРОЧАН

Робочу програму розглянуто та схвалено на засіданні кафедри суспільно-гуманітарних наук
«28» серпня 2024 р., протокол № 1

Завідувач кафедри канд. історичних наук, доц. Анатолій ЛИСИЙ

1. Опис освітнього компонента

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, ступінь вищої освіти / освітньо-професійний ступінь	Характеристика освітнього компонента		
		Денна форма навчання		
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 01 Освіта /Педагогіка	Статус освітнього компонента Обов’язковий		
	Спеціальність 012 Дошкільна освіта			
Змістових модулів – 3	освітньо-професійний ступінь – фаховий молодший бакалавр	Рік підготовки: 1-й		
		Семестр: 1-й		
Лекції		Семінари	Практ.	
48		14	-	
Загальна кількість годин – 90		Самостійна робота 42		
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3; самостійної роботи здобувача освіти – 1,5				
Вид контролю: Екзамен				

2. Мета, завдання, програмні компетентності та результати навчання

2.1. Мета, завдання освітнього компонента

Мета: метою освітнього компонента Основи філософських знань (філософія, релігієзнавство) є формування системних знань про динаміку соціокультурного розвитку, особливості соціалізації та ідентифікації людини в суспільстві, глобальні проблеми сучасності та перспективи їх вирішення, осмислення розмаїття культур і цивілізацій в історії людства та сьогоденні та їх значення в суспільних перетвореннях.

Завдання: основними завданнями вивчення освітнього компонента Основи філософських знань (філософія, релігієзнавство) є оволодіння засадами, основними поняттями та термінами філософського знання різних культур. Набуття вмінь і навичок аналізу сучасної соціокультурної ситуації, визначення взаємозв'язку економічних, соціальних, політичних, екологічних, демографічних, релігійних та інших чинників розвитку суспільства. Розуміння сучасних кризових явищ у духовній культурі людства та можливих шляхів їх подолання.

Предметом вивчення освітнього компонента постає специфіка найбільш впливових філософських систем окремих культур та цивілізацій, виявлення спільної гуманістичної основи в них як того концептуального ядра, що може сприяти продуктивному діалогу між ними. Освітній компонент спрямований на збагачення й розширення гуманітарної підготовки здобувачів освіти а також формування творчої активності майбутніх фахівців. Цим обумовлені його мета та завдання.

1.2. Програмні компетентності

2.2.1. Інтегральна компетентність

Здатність вирішувати типові спеціалізовані завдання та практичні проблеми в галузі дошкільної освіти з розвитку, навчання і виховання дітей дошкільного (раннього та перед шкільного) віку, що передбачає застосування загальних психолого-педагогічних теорій та фахових методик дошкільної освіти та характеризуються комплексністю та невизначеністю умов; нести відповідальність за результати своєї діяльності; здійснювати контроль за іншими особами у визначених ситуаціях.

2.2.2. Загальні компетентності

ЗК1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та

необхідність його сталого розвитку, верховенства права права, прав і свободи людини і громадянина в Україні.

ЗК2.Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця в загальній системі знань про природу і суспільство та в розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК3.Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК4.Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК9.Здатність до прийняття ефективних рішень у професійній діяльності та відповідального ставлення до обов'язків, мотивування людей до досягнення спільної мети.

2.2.3. Спеціальні компетентності

СК8.Здатність до навчання дітей дошкільного (раннього та передшкільного) віку суспільно визнаних морально-етичних норм і правил поведінки.

СК9.Здатність до національно-патріотичного виховання дітей дошкільного (раннього та передшкільного) віку (любов до Батьківщини, рідної мови, рідного міста, поваги до державного символів України, національних традицій, звичаїв, свят, обрядів, народних символів).

СК16.Здатність до позитивної мотивації щодо майбутньої професійної діяльності, інтерес до педагогічної роботи, готовності до продовження навчання за наступним рівнем освіти.

2.3. Результати навчання

2.3.1. Результати навчання за ОПП

РН6. Формувати моральні цінності у дітей дошкільного (раннього та передшкільного) віку відповідно до морально-етичних норм.

РН11. Мати навички збереження та зміцнення психічного, фізичного та соціального здоров'я, попередження та протидії булінгу, формування навичок здорового способу життя у дітей дошкільного (раннього та передшкільного) віку.

РН17. Формувати національно-патріотичні почуття у дітей дошкільного (раннього та передшкільного) віку, а також ціннісне ставлення до культурних надбань українського народу, повагу до представників різних національностей і культур.

РН21. Використовувати базові знання з філософії, історії, права, розуміння причинно-наслідкових зв'язків розвитку суспільства й уміння їх

використовувати в професійній і соціальній діяльності; усвідомлювати роль довкілля для життя і здоров'я людини, дотримуватися здорового способу життя.

РН22. Дотримуватися усіх норм сучасної української мови у процесі ведення усної чи писемної професійної комунікації; використовувати іноземну мову як засіб комунікації в полікультурному середовищі.

2.3.2. Результати навчання за освітнім компонентом.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми здобувачі освіти повинні:

знати:

сутність основних категорій з філософії:

- погляди основних світових філософів щодо ролі та статусу науки в житті суспільства;
- досягнення сучасної вітчизняної філософії з наукових досліджень;
- становлення, утвердження та розвиток світової філософської науки;
- тенденції розвитку філософських систем, сучасного соціального та наукового процесу.

Вміти:

- самостійно аналізувати наукову літературу;
- застосовувати категоріально-понятійний апарат філософії як методологічно основу для досліджень в рамках окремих дисциплін;
- відрізняти прояви буденного, релігійного та наукового світоглядів та відповідно оцінювати їх;
- аргументувати власну теоретичну позицію й артикулювати світоглядні принципи;
- застосовувати отримані знання при аналізі актуальних проблем наукових досліджень;
- самостійно визначати смисл і напрямки своєї наукової та практичної діяльності. володіти:
- системним мисленням;
- методами наукового дослідження;
- науковим категоріальним апаратом та термінологією

3. Програма освітнього компонента

Змістовий модуль 1.

ГУМАНІСТИЧНИЙ ЗМІСТ ІСТОРІЇ ВИНИКНЕННЯ РОЗВИТКУ ФІЛОСОФІЇ

Тема 1. Вступ. Філософія як специфічний тип знання

Поняття філософія. Місце філософії в самопізнанні людини. Основні джерела філософії: міфологія, релігія. Світогляд як духовно практичне засвоєння світу. Структура світогляду. Типи світогляду. Світовідчуття, світосприйняття, світорозуміння. Предмет і функції філософії. Філософія в системі культури.

Тема 2. Філософія стародавнього світу

Історія філософії як сходження до вершин людського самопізнання. Проблема позбавлення людини від страждань у філософії Стародавньої Індії. Проблеми філософії Стародавнього Китаю. Антична філософія: особливості розвитку, морально-етична спрямованість.

Тема 3. Філософія європейського середньовіччя та епохи Відродження.

Загальна характеристика доби середньовіччя. Зміни у світогляді під час переходу від античності до середньовіччя. Роль християнства у формуванні середньовічної філософії. Основні проблеми та досягнення філософії доби середньовіччя в Європі та Візантії. Філософія Відродження: гуманістичний характер; науково-природничі погляди; соціально-політичні ідеї; етика Ренесансу. Проблема людської особистості.

Тема 4 Філософія Нового часу.

Якісно нова спрямованість філософії в епоху ранніх буржуазних революцій в Європі. Пошуки продуктивного методу пізнання: сенсуалізм, раціоналізм. Класична німецька філософія. Моральний смисл обмеження людського розуму і розширення меж віри. Особливості та досягнення класичної німецької філософії. Класична німецька філософія. Моральний смисл обмеження людського розуму і розширення меж віри. Особливості та досягнення класичної німецької філософії.

Тема 5 Філософія XIX -XX століть.

Перегляд класичної моделі світорозуміння у філософії XIX-XX століть. Програми радикального оновлення філософії - позитивізм, філософія життя. Некласична філософія XX століття: основні напрямки та їх особливості. Критика цінностей західних техногенних цивілізацій, відмова від проєктів тотального перевлаштування світу, сцієнтизм та антисцієнтизм, проблеми ірраціонального танесвідомого, екзистенціальна філософія. Проблема знання та мови у філософії.

Тема 6. Філософська думка в Україні.

Джерела української філософської культури. Становлення українського неоплатонізму XIV- XVI століть. Філософська думка українського ренесансу. Специфіка реформації в Україні. Зародження професійної філософії в культурно-освітніх центрах України: Острозькій та Києво-Могилянській академіях. Г.Сковорода — родоначальник української класичної філософії. Філософія Т.Г.Шевченка. Академічна філософія XIX століття: особливості, напрямки і основні філософські ідеї. Культурне відродження 20-х та філософське відродження 60 років XX століття. Сучасна філософська думка в Україні. Філософська думка української діаспори.

Змістовий модуль 2.

ОНТОЛОГІЯ І ФІЛОСОФІЯ

Тема 7. Проблема буття у філософії.

Поняття онтологія, буття. Фундаментальне значення проблеми буття в філософії. Основні виміри буття (буття речей, природи, людини, духовного і соціального). Практичні витоки людського поділу реальності на об'єктивну та суб'єктивну. Реальність буття та небуття. Єдність матерії, руху, простору, часу. Людська діяльність як особливий спосіб саморуху об'єктивної і суб'єктивної реальності.

Тема 8. Духовний вимір людського буття.

Свідомість людини як діалектичне співвідношення об'єктивної та суб'єктивної реальності, як духовний спосіб орієнтації людини в реальності буття, що розвивається. Проблематика походження, розвитку і сутності свідомості. Свідомість і мова. Структура та функції свідомості. Свідомість та самосвідомість, свідоме, підсвідоме, несвідоме. Загадкові явища людської свідомості та психіки.

Тема 9. Основи філософського вчення про розвиток.

Діалектика як вчення про розвиток і універсальні зв'язки. Загальні ознаки і людський критерій розвитку. Принципи діалектики. Категорії діалектики. Закони діалектики, їх методологічне та світоглядне значення. Антиподи діалектики: софістика, метафізика.

Тема 10. Основний зміст пізнавальної діяльності.

Поняття гносеологія. Проблема пізнання у філософії. Поняття пізнання та його рівні. Об'єкт і суб'єкт пізнання. Чуттєве і раціональне, емпіричне і теоретичне пізнання. Опосередковане та безпосереднє пізнання. Логіка та інтуїція. Пізнання та творчість. Методологія. Метод як усвідомлений спосіб пізнавальної діяльності. Методологічний арсенал науки. Пізнання і знання. Проблема істини.

Змістовий модуль 3.
СОЦІАЛЬНА ФІЛОСОФІЯ

Тема 11. Філософський аналіз суспільства.

Поняття суспільства у філософії. Основні підходи до розуміння суспільства. Роль географічного природного середовища у житті суспільства. Демографічні чинники суспільного розвитку. Матеріальні основи розвитку суспільства. Політична система суспільства. Громадське суспільство: поява, основи, ознаки. Сутність та структура духовного життя суспільства, поняття культура як єдність матеріальних і духовних цінностей, вироблених людством. Історична різноманітність і єдність типів суспільства. Формация і цивілізація. Сучасні концепції суспільного розвитку, його критерії.

Тема 12. Філософська концепція людини.

Філософська концепція людини — основа наук про людину. Сутність людини. Праця і мова - фактори становлення й розвитку людини. Проблема людини в історії філософії. Типологія особи. Проблема відчуження людини та шляхи її подолання. Діалектика взаємодії людини і суспільства. Самореалізація особи. Роль особистості в історії. Самоцінність людського життя. Сенс життя людини. Проблема людського щастя. Аморальність використання людини як засобу.

Тема 13. Цінності в житті людини і суспільства.

Поняття аксіології. Місце аксіології в системі культури. Цінності як визначальні характеристики людського буття. Людина в системі цінностей. Структура цінностей. Цінність як ядро духовного світу людини. Проблема суб'єктивного вибору. Цінність і ціль. Цінність і життєвий смисл. Цінність як регулятор поведінки людини. Базові цінності людського буття. Цінність орієнтації. Вищі духовні цінності. Поняття про духовну досконалість

4. Структура освітнього компонента

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Денна форма					
	у тому числі					
	усього	аудиторні	лекції	семінари	практичні	самост. робота
Змістовий модуль 1. ГУМАНІСТИЧНИЙ ЗМІСТ ІСТОРІЇ ВИНИКНЕННЯ РОЗВИТКУ ФІЛОСОФІЇ, 24 б.						
Тема 1. Філософія як	5	3	2	-	-	3

специфічний тип знань						
Тема 2. Філософія стародавнього світу	9	4	3	2	-	4
Тема 3. Філософія європейського середньовіччя та епохи Відродження	7	4	3	-	-	4
Тема 4. Філософія Нового часу	8	4	3	2	-	3
Тема 5. Філософія XIX -XX століть	5	4	2	-	-	3
Тема 6. Філософська думка в Україні.	6	4	3	-	-	3
Модульна контрольна робота №1	2	-	-	2	-	-
Разом за змістовим модулем 1	42	23	16	6	-	20
Змістовий модуль 2. ОНТОЛОГІЯ І ФІЛОСОФІЯ, 23 б.						
Тема 7. Проблема буття у філософії.	6	3	3	-	-	3
Тема 8. Духовний вимір людського буття.	8	4	3	2	-	3
Тема 9. Основи філософського вчення про розвиток	7	4	3	-	-	4
Тема 10. Основний зміст пізнавальної діяльності.	6	3	3	-	-	3
Модульна контрольна робота №2	2	-	-	2	-	-
Разом за змістовим модулем 2	29	14	12	4	-	13
Змістовий модуль 3. СОЦІАЛЬНА ФІЛОСОФІЯ, 23 б.						
Тема 11. Філософський аналіз суспільства.	5	4	2		-	3
Тема 12. Філософська концепція людини.	7	3	2	2	-	3
Тема 13. Цінності в житті людини і суспільства.	5	4	2		-	3
Модульна контрольна робота №3	2			2		
Разом за змістовим модулем 3	19	11	6	4	-	9
Усього годин	90	48	34	14		42

5. Теми семінарських занять

№ з/п	№ модуля / теми	Назва теми	К-ть годин
1.	1/1	Гуманістичний зміст історії виникнення і розвитку філософії	2
2.	1/2	Гуманістичний зміст історії виникнення і розвитку філософії	2
3.	1/1-6	Модульна контрольна робота №1	2
4.	2/3	Онтологія і філософія	2
5.	2/7-10	Модульна контрольна робота №2	2
6.	3/4	Соціальна філософія	2
7.	3/ 11-13	Модульна контрольна робота №3	2
Разом			14

6. Теми практичних занять

Не передбачено навчальним планом

7. Теми лабораторних занять

Не передбачено навчальним планом

8. Самостійна робота

№ з/п	№ модуля / модуля	Назва теми	К-ть годин
1.	1/1	Філософія як специфічний тип знань	4
2.	1/2	Філософія стародавнього світу.	3
3.	1/3	Філософія європейського середньовіччя та епохи Відродження	3
4.	1/4	Філософія Нового часу	4
5.	1/5	Філософія XIX -XX століть	3
6.	1/6	Філософська думка в Україні.	3
7.	2/1	Проблема буття у філософії	3
8.	2/2	Духовний вимір людського буття.	3
9.	2/3	Основи філософського вчення про розвиток	3
10.	2/4	Основний зміст пізнавальної діяльності.	4
11.	3/1	Філософський аналіз суспільства.	3
12.	3/2	Філософська концепція людини.	3
13.	3/3	Цінності в житті людини і суспільства.	3
Разом			42

9. Методи та технології навчання

Методи викладання освітнього компонента Основи філософських знань (філософія, релігієзнавство) спрямовані на розв'язання навчальних завдань.

Вибір методів і технологій викладання та навчання здійснюється залежно від мети заняття, змісту, навчальних можливостей здобувачів освіти, особливостей особистості викладача, матеріально-технічного забезпечення.

Засоби навчання, які застосовуються при викладанні освітнього компонента, є словесні, наочні й практичні. Серед форм та методів подачі навчального матеріалу з Основ філософських знань (філософія, релігієзнавство) застосовуються:

1. Структурно-логічне навчання: поетапна організація системи навчання, що забезпечує логічну послідовність постановки і вирішення дидактичних завдань на основі поетапного відбору їх змісту, форм, методів і засобів із урахуванням діагностування результатів;

2. Проблемне навчання, яке відбувається на основі ініціювання самостійного пошуку здобувачем освіти знань через проблематизацію (викладачем) навчального матеріалу.

Подані матеріали дозволяють здобувачеві освіти самостійно планувати терміни та обсяги змістової складової навчальної діяльності, прогнозувати її результативність.

За рівнем активності: пояснювально-ілюстраційний, дослідницький.

За функцією: усне викладання матеріалу, закріплення, самостійна робота щодо засвоєння навчального матеріалу, перевірка і оцінка знань та умінь.

Самостійна робота здобувачів освіти включає дві складові: самостійна підготовка до аудиторних занять, до занять у режимі онлайн, підготовка до тематичного тестового контролю та рубіжного контролю.

10. Методи та форми контролю

Методами та формами контролю результатів навчання є: екзамен; стандартизовані тести; реферати; презентації результатів виконаних завдань та досліджень; студентські презентації та виступи на наукових заходах; завдання на реальних об'єктах тощо; інші види індивідуальних та групових завдань.

Форми контролю знань здобувачів:

- поточний;
- модульний;
- підсумковий екзамен.

Поточний контроль знань здобувачів протягом одного семестру включає оцінку за роботу на семінарських заняттях, та самостійну роботу.

Модульний контроль знань проводиться через проведення аудиторних письмових контрольних робіт.

Підсумковий контроль знань проводиться у формі екзамену за екзаменаційними білетами, кожен з яких включає три питання (усно). Екзаменаційні білети повинні бути затвердженими в установленому порядку.

Екзамен є обов'язковою підсумковою формою контролю, яка дає змогу оцінити системне, а не фрагментарне засвоєння навчального матеріалу і не може бути зведена до рівня поточних форм контролю.

Оцінювання знань здобувачів освіти відбувається за 100-бальною шкалою, яка переводиться відповідно у національну шкалу («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно») та шкалу європейської кредитно-трансферної системи (ЄКТС - A, B, C, D, E, FX, F).

Критерії та засоби оцінювання запланованих програмних результатів навчання

Критеріями ефективності запланованих результатів навчання є глибина та дієвість знань, системність та усвідомленість знань.

Методами і засобами оцінювання підготовки до занять та виконання практичних завдань виступають: усний контроль (індивідуальне і фронтальне опитування здобувачів освіти); засоби письмового контролю (тестові завдання, контрольні роботи, ситуаційні задачі), індивідуальні завдання – написання рефератів.

Норми і критерії оцінювання знань запланованих програмних результатів навчання
Оцінка «відмінно» (рівень досягнень А, бали 90-100). Здобувач освіти відповідно до програми виявив всебічні, системні й глибокі знання навчального матеріалу, володіє відомостями з основної і додаткової літератури, сформулював повні відповіді на всі поставлені запитання, виявив креативність та уміння творчого застосування набутих теоретичних знань для вирішення практичних завдань; має загальний високий рівень ерудиції та культури мови, здатний до самостійного поповнення надбаних знань і умінь у процесі подальшої навчальної роботи та професійної діяльності.
Оцінка «добре» (рівень досягнень В, бали 82 - 89). Здобувач освіти міцно засвоїв програмний матеріал, вміє логічно і послідовно його викласти, має повні та системні знання з освітнього компонента, точно формулює означення й правила, не допускає істотних помилок у відповідях на запитання, вільно оперує навчальним матеріалом освітнього компонента, знає наукову й довідкову літературу, має здатність до самостійного поповнення та оновлення знань.
Оцінка «добре» (рівень досягнень С, бали 75 - 81). Здобувач освіти

виявив системні й глибокі знання навчального матеріалу, володіє відомостями з основної літератури, виявив уміння застосування набутих теоретичних знань для вирішення практичних завдань, глибоко розуміє матеріал. Знання здобувача освіти з окремих тем мають неповний характер, немає достатньої самостійності в аргументації відповідей, у відповідях він допускає недоліки, які може самостійно виправити.

Оцінка «задовільно» (рівень досягнень D, бали 64 - 74). Здобувач освіти виявив знання основного навчального матеріалу в необхідному для подальшого навчання і майбутньої фахової діяльності обсязі, вияв поверхову обізнаність з основною і додатковою літературою, давав неповні відповіді на поставлені запитання із застосуванням певних штампів, виявив уміння репродуктивного вирішення практичних завдань, у процесі їхнього виконання допускав суттєві помилки, які міг усунути лише за допомогою викладача.

Оцінка «незадовільно» (рівень досягнень E, бали 60 - 63). Здобувач освіти володіє навчальний матеріал поверхово й фрагментарно.

Оцінка «неприйнятно» (рівень досягнень F, бали 1-34). Здобувач освіти не опанував навчальним матеріалом, не має знань із більшої його частини, не дає відповіді на більшість поставлених завдань, не спроможний самостійно опанувати програмним матеріалом і потребує повторного вивчення освітнього компонента.

Шкала оцінювання

№ з/п	Сума балів підсумкового контролю	За шкалою ECTS	За національною шкалою
			Для екзамену
1.	90-100	A	відмінно
2.	82-89	B	добре
3.	75-81	C	добре
4.	64-74	D	задовільно
5.	60-63	E	задовільно
6.	35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
7.	1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним курсом

11. Рекомендовані джерела інформації

11.1. Базова література

1. Філософія [Текст]: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / [Л. В. Губерський та ін.; за ред. Л.В. Губерського]. Харків.: Фоліо, 2018. 621 с.
2. Макаров З. Ю. Філософія. Історія розвитку філософської думки: навч. пос. Вінниця, 2020. 21с.
3. Причепій Є.М. Філософія: підручник /Є.М. Причепій, А.М. Черній, Л.А. Чекаль. 4 вид., випр. Київ: Академвидав, 2015. 592 с.
4. Воронюк О. Філософія [Текст]: підруч. для студ. вищ. навч. закл. /О. Воронюк. К.: Медицина, 2018. 216 с.
5. Головащенко І. О. Філософія [Текст]: навч. посіб. / І. О. Головащенко. Вінниця: ВНТУ, 2016. 200 с.
6. Семенюк Е., Мельник В. Філософія сучасної науки і техніки навч. посіб. / Е. Семенюк, В. Мельник Львів, 2017 [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/08/Melnyk60h84-2016-ilovepdfcompressed.pdf> Д

11.2. Допоміжна література

1. Мельник Л. М. Філософія пандемії / Л. М. Мельник // Восьмі Бердяєвські читання: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (БНАУ, 01 червня 2020 р.). Біла Церква, 2020. С. 47-48.
2. Л. М. Мельник, І. М. Грек. Актуальні проблеми права в умовах сучасних викликів: матеріали Міжнар. наук.-практ. онлайн-конф. (БНАУ, 14 квітня 2022 р.). Біла Церква, 2022. С. 5-7.
3. Мисик І. Г. Історія філософії в Україні: навч. посіб. / І. Г. Фенікс, 2011. 134 с.
4. Філософія. Посібник для підготовки до іспитів / П.С. Прибутько, Т.В. Кондратюк-Антонова, В.І. Стус. Київ: Паливода А.В., 2012.184 с.
5. Ортега-і-Гассет Х. Зусилля заради заощадження зусиль. Проблема заощадженого зусилля. Винайдена життя // Роздуми про техніку. URL: https://www.gumer.info/bogoslov_Buks/Philos/gas_raz/01.php

11.3. Інтернет-ресурси

1. Офіційне Інтернет-представництво Президента України <http://www.president.gov.ua/>
2. Офіційний веб-сайт Верховної Ради України <http://zakon.rada.gov.ua/>
3. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України <http://www.kmu.gov.ua/control>

4. Національний інститут стратегічних досліджень
<http://www.niss.gov.ua/>
5. Офіційний сайт Ради Європи <http://www.coe.int/>
6. Офіційний сайт Європейського суду з прав людини
<http://www.echr.coe.int/echr>
7. Офіційний сайт Венеціанської комісії Ради Європи
<http://www.venice.coe.int/>
8. Офіційний сайт Європейського Союзу <http://europa.eu/>
9. Сайт Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського
<http://www.nbuv.gov.ua/>
10. Сайт Національної Парламентської бібліотеки України
<http://www.nplu.kiev.ua/>
11. Сайт журналу «Віче» <http://www.viche.info/>